

ՏՐԱԿՏԱՆԻ ՏՐԱԿՏԱՆԻ

ՈՐԱԳԻՐ

Դադարաւորաբար Դաւաւարաւորաբար և Դաւաւարաւորաբար

ԵՐԿՐԱՆԻ ՏՐԱԿՏԱՆԻ 53 :

ՉԻՐԱԿՆԵՐ

ՈՐԱԿՆԵՐ 26 ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ 1841

ՉԻՐԱԿՆԵՐ

Սոս օրերս հրովարտակ մը եկաւ հոս քաղաքա-
կան ժողովոյն (շուրային) նոր կարգադրութիւններուն
վերաբերեալ հրամաններով , ու խնդրեց Վարդ
խորհրդակցել Վարդին Վարդին Վարդին Վարդին
ին : Վայց կը հաստատեն թէ յիշեալ հրովարտա-
կը Վարդին պիտի խորհէ Վարդին Վարդին , որ միւլիթնե-
րուն մէջ կարգադրել : Վնանկ երեւոյ որ շատ հար-
կաւոր բարեկարգութիւններ պիտի ըլլայ քաղաքա-
կան ժողովոյն , հասարակութեան օգտին համար : ու
յովհետեւ շուրային անդամները մէկ տարի մը միւլիթնե-
րուն վարդին խորհեց պաշտօնը , ու տարին լրջանա-
լէն ետեւ ուրիշ անդամներ գըրվելու են անոնց տե-
ղը : Հետեւեալ թիւով ալ աւելի երկար ծանօ-
թութիւններ կուտանք ապա կարեւոր նիւթին վրայով :

Վստ անգամ Վստանդնուպօլիսէն եկած շոգե-
նուով խնայանք որ Վստանդնուպօլիսէն պատրաստող փոխ-
ակը է ու անոր տեղը Վստանդնուպօլիսէն Վրքեպիսկո-
պօլիսէն պատրաստող ընտրելու է ազգային հաւա-
նութեամբ :

— Վնցած կիրակի իրիկուն , պուճա գեղէ աղան ,
անդղիացիի մը ծառաներուն հետ բանութեամբ
վարեւելուն համար Վրքեպիսկոպօլիսէն կանգնեցաւ որ Վ . Վստ .
() անան փաշան անոր ընթացքը քննէ :

— Վրք օրագրութիւնը հետեւեալ ծանօթութիւնը
կուտայ :

Ս . Վ ուտ կլօշեթը (որուն կտակը այնքան

մեծամեծ վէճերու պատճառ եղաւ) , մեռաւ 1836
ին 28 օգոստոսի , 80 տարեկան : Դաւաւարաւորաբար հինգ
տարի անցնելէն ետքը հազիւ թէ կրցան տիրել ա-
նոր անհուն ընչնցը : Իր տանը կարասիքներուն գը-
նը միայն 781,107 լիւ է սթէպլինի կը համեմէն , որ
է 85,921,770 դոլարէն չափ : Կալուածքներուն գը-
նը որոշեցաւ 200,000 լիւ է սթէպլինի , այսինքն 22,
000,000 դոլարէն չափ : Վրքեպիսկոպօլիսէն ետեւ անցած
հինգ տարեկան շա՛ն ալ վրան գնելով , բոլոր գումար-
ը կը համեմէն մէկ միլիոն 200,000 լիւ է սթէպլինի ,
այսինքն 132,000,000 դոլարէն չափ :

Ի խելիս , Ի յոլիս : Վրքեպիսկոպօլիսէն երկը
թէ Դաւաւարաւորաբար Վրքեպիսկոպօլիսէն երկը
սկսեալ 1839 , մարտ ամիսէն , որ մինչև հիմայ 27
ամիս կընէ , երկը թէ Դաւաւարաւորաբար անու-
1,050,000 թալէս , Դաւաւարաւորաբար թիւը 940,000
հոգիի հասաւ որ օրը 1300 թալէս եկամուտ կընէ :
() րէ օր շատաւու վրայ է Դաւաւարաւորաբար թիւը և
եկամուտը :

Սոս տոններու եղած գգուշաւոր վիճակագրու-
թիւնները կը հաստատեն որ Վրքեպիսկոպօլիսէն հաշ-
տութիւնէն ետեւ , հաճկատանի մէջ 23 միլիոն ըր-
նակիչ կը գտնուի , որուն 16 միլիոնը մահմետական
են , և 7 միլիոնը քրիստոնեայ և հրէայ :

Բ . Վրքեպիսկոպօլիսէն կը ծանուցանեն թէ
օր լոտ օրէ շատաւու վրայ է տաճիկ ժողովուրդը

թէ մայրաքաղաքին մէջ և թէ շրջակայ գեղերը :
հաճկի Վրքեպիսկոպօլիսէն և Կարդապիսկոպօլիսէն մէջ , 10 միլիոն
տաճիկ կայ . բայց բոլոր տաճիկ Վրքեպիսկոպօլիսէն մէջ միայն
2 միլիոն քրիստոնեայ ընակիչ կը գտնուի :

Վնցած օգոստոս ամիս 3 ին , Վրքեպիսկոպօլիսէն
եան եօթանասունը մէկերորդ տարեկարծի օրը ըլլա-
լով , փարեպի անկարող գործերուն մայր եկեղեցիին
մէջ մեծ հանգէս եղեր է :

Եւրոպայի զանազան երկիրներուն մէջը եղած բա-
նայե հաշիւներէն կիմացելի որ , բոլոր Եւրոպայի
մէջ 230 միլիոն ընակիչ կայ , որոնցմէ 15 միլիոնը
աղքատ են . բայց Ինկիլիթեա խիստ շատ աղքատ
կայ , գրեթէ 6 ընակիչէն մէկը աղքատ է . Վրքեպիսկոպօլիսէն
այի 18 է 1 . Վրքեպիսկոպօլիսէն 20 է 1 . Վրքեպիսկոպօլիսէն 22 է 1
1 . փօթութեամբ 25 է 1 :

(Վրքեպիսկոպօլիսէն)

Վմերիկայի օրագրութիւնները մանրամասնաբար
կը ծանուցանեն Վրքեպիսկոպօլիսէն անուն շոգեկան կորստեանը
աղքատի պատմութիւնը : Վստ շոգեկանը շատ ապ-
րանք բեռնաւորաբար և երկու հարիւրէն էվիլի Դաւա-
ւորաբար Վրքեպիսկոպօլիսէն մեկնեցաւ Չիլիէ երկրաւոր , և
որովհետեւ հոգը շատ աղէկ էր կերեւոր թէ դուար-
Դաւաւարաւորաբար թիւն մը պիտի ըլլար . բայց նոյն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆԵՐ

Վաւաւ կենայ :

Վնգիլիայի ապառաժաւ ծովերը ծեծող սաս-
տիկ ծովերը յաճախ և աղետալի նաւարկութիւններու
պատճառ կը ըլլան : 1789 ին () ամիսը թ ըսված նաւահան-
գիստին առջևը նաւ մը սոսկալի աղիքներու մէջ ապա-
ռաժներուն զարնվելով փառասկեցաւ : Վաւին մեջին-
ները պարանոններուն փաթթվելով կայմին գլուխը կե-
լային աղքատութիւն գտնաւոր համար , ուսկից իրարու
ետեւ ծովը կը թափէին ինչնին կեցող հազարաւոր ան-
ձանց առջևը , որոնց մէկը էր համարձակէր անոնց օգ-
նութեանը համար հասարակ նաւերով թէ և հոն տեղի
գտնուող մէկ քանի երեւելի անձինքներէն մեծամեծ վար-
ձատրութիւններ ընդունելու խօստումներով քաջալերու-
թիւն կուտէին : Հասարակութիւնը անանկ խորունկ
զգացում մը ունեցաւ ապա աղէտալի զիպուածովը որ
խիւ մը աղետալի անձինք մէկ սեղ եկան , ու մէկ մեծ
վարձք մը շնորհել առաջարկեցին թէ օր մէկը գաղափար
մը հնարեաւորաբար մը ըլնելու , որն որ անանկ կազմուած

իրիկունը երբոր շոգենաւր Վայլըղ-Բըրքի կողմերը կը գտնուէր, 8 միլոն ցամաքէն հեռու և 33 ալ քաղաքէն, յանկարծ փոքրիկ թնդիւնի մը ձայն լսելով կրակի բոցեր տարածեցաւ նաւուն վրայ: Թիդուս նաւապետը վազեց քամերան խարսխանիշէլը (շամանտուրաները) դուրս հանելու: Բայց չի կրցաւ վար իջնալ որովհետեւ կրակը շուտով պատեց ամեն կողմը: ուստի հրամայեց մեքենադործներուն դադարեցնել մեքենան, վստն զի հովը և նաւին արագ ընթացքը կը սաստկացունէին բոցը, սակայն կրակին բոցէն անհարկն եղաւ մեքենային մօտենալ ան ատենը նաւին գլուխը դէպի ցամաքը դարձուցին, և երկու մակոյկ ծովը իջեցուցին որոնք իսկոյն ընկղմեցան ալիքներուն բռնութենէն:

Լըդ' ո'վ կրնայ պատմել ճամբորդներուն աս վայրկեանին սարսափելի վիճակը: ոմանք վախերնուն սառած անշարժ կը կենային, ուրիշները ծովը կը նետուէին և ոմանք ալ կը ծրփէին խարսխանի շերուն փաթորված որ ձեռք ձգած էին փոքրիկ քանոց մը ծովը իջեցուցին բայց մէջը 4 կամ 5 հոգի մտածնուն պէս իսկոյն ընկղմեցաւ: «Կաւր բոլորովին կրակ կտրած կը վառէր, որորմէն ճամբորդները կը ջանային ազատուիլ թէ լողալով թէ ձեռքերին ինկած բաններուն փակցելով: ասանկ երկու ժամի չափ քրշէլէն ետքը՝ Բլենդոն կոչուած շոգենաւր պատահեցաւ և տեսաւ աս սոսկալի տեսարանը: ան ատենը նաւուն մեծ մասը այրած ըլլալով թէ պէտ մեքենան դադրած էր, այլ տակաւին կերակար թէ բոցերու զանգվանք մըն էր դարձեր նաւը՝ որուն բոլորտիքը կը ծրփային խոջալի ճամբորդները և նաւաստիները, ու խորդալով իրենց մահուան տագնապին մէջ օգնութիւն կը կանգնէին: Բլենդոն շոգենաւրին մակոյկները անմիջապէս հասնելով ազատեցին որքան մարդ որ գտան:

Կրակը սկսեցին հազել թէ քսան վայրկեան անցաւ մինչև ան ատենը՝ որ ամեն մարդ ստիպվեցաւ նաւէն փախչել, և անկէց ետեւ կրակը պատեց աւմէն բան: Բնաւ թուղթ մը չաղտուկելուն համար աղէկ չէ գիտցըվեցաւ ճամբորդներուն ամբողջ թիւը: նաւապետը կը կարծէ թէ ընդ ամենը երկու հա-

րիւրը կանցներ: 140 Գերմանացի և Օվիցեր պանդուխտներ կային, որոնք բոլոր իրենց ունեցածովը կերթային Լ'մերիգայի Լընմոտեան կողմերը բնակելու: շոգենաւրին մէջի բոլոր գտնելովներէն 27 հոգի միայն ողջ ազատեցան, որոնց մէջն էր նաւապետը և կին մը, մնացեալները այրեցան կամ խեղդելէ ցան:

Կրակին պատճառը այս է: նաւուն մէջ վեց պատկերահան կար, որոնք իրենց հետ վեց անթ բեռեկնի խէժի (թիրէմէնթի) հեղուկ ունենալով դրած էին կաթսային մօտը առանց նաւապետը դիտարկելու, անշուշտ անթները տաքնալով կրակ առին և մէջի հեղուկը բռնկելով տարածեցաւ նաւուն վրայ որուն ծեփած ձիւթը (գաթրանը) նոր ըլլալուն վառօղի նման բռնկեցաւ:

Երբ շոգենաւր հինգ տարի էր որ կը գործածվէր, և 90000 թաւելու կարժէր: ասիկա շատ գեղեցիկ նաւերուն մէկն էր: 180 ոտք երկայնութիւն ունէր, 51 1/2 լայնութիւն և 12 խորունկութիւն: մեքենան 250 ձիու ուժ ունէր, և 600 զոնօ բեռ կը կրէր: Երբոր շոգենաւրն էր որ էրեցաւ այն ծովուն վրայ: միւս երկուքին մէկը Կրէյթ Ռեյթերն է որ տարիի մը չափ կայ էրեցաւ նեղուցին մէջ, և մէկալը Նորթ-Կալիֆորնի քանի մը տարի առաջ իրեն հարկը ճամբորդով:

ԱՆԳՂԻՆ

Ենթադրուած, 31 օգոստոս: Հասարակաց խորհրդը դարանին մէջ մեծ վէճ մը եղաւ, որու մասնակից եղան պարոնները (Բոննէլ, Սիւր Ռոպէրդ Գիլ, և Լորտ Նոն Ռուսէլ: Սիւր Ռոպէրդ Գիլ՝ ընտրուած իբրեւ առաջին պաշտօնատար՝ ստեղծեց թիւն մը ըրաւ, որու խօսքերը՝ քաղաքական կառավարութիւն գիտող մարդկանց մտադրութեանը արժանի են:

Յիշեալ ստեղծեցութեան գլխաւոր յօդուածներէն մէկ քանին զենք հոս:

«Թէ որ այն փոփոխութեանը մէջ որ կը պատկաստուի, կըսէ ստեղծեցան, ես ալ պարտաւոր

եմ անձամբ մասնակից ըլլալ հասարակութեան գործերը կառավարելու համար, կաղաչեմ յարգի (Բոննէլը որ հաւատաց թէ բնաւ հոս չեմ քաշել յանձնառու ըլլալէն: Ճանչնալով վտանգները և դժուարութիւնները, ու աղէկ գիտնալով իմ պարտաւորութիւններու ծանրութիւնը, ձեռք պիտի զարնեմ մեծամեծ վէճերու առանց կողմնասիրութեան: Բայց հաստատուն կամօք որ յաղթեմ հասարակութեան օգտին գէշ եղած բոլոր արգելքներուն: Հատ ուրախ ենք տեսնալով որ վերջապէս աւարտեցաւ ժամանակաւոր անմիաբանութիւնը, որն որ 1840 յուլիս 3 ի դաշնադրութեանը պատճառով՝ դաշնակից տէրութեանց և Վաղը իայի մէջ ծագեցաւ: Բնաւ մէկը ինծի պէս հաճութիւն չունեցաւ: Եթէ նախագահ, աս անմիաբանութիւնը դադարելուն համար: և բնաւ մէկը չըզգար այնքան գովելի բերկրութիւն մը, որ Վաղը իայի խորհրդակից եղաւ Լաբրապի մեծամեծ ժողովներուն: Կը յուսամ որ աս միաբանութիւնը չի պիտի ըլլայ մէկ պարզ շինծու միութիւն մը, այլ հաստատ բարեկամութիւն և մտերիմ կապակցութիւն Լ'նեղիայի և Վաղը իայի մէջ, որ շատ հարկաւոր է Լաբրապի ապահովութեանը և հանդարտութեանը համար:

«Հաճութեամբ սրտի կարգացի իմաստուն քաղաքագետի մը որոշ կարծիքները: Գեմ խօսքի այն կարծիքներուն վրայ որոնք ուղեւած են Վաղը իայի տեփութեանուն ստեղծեցութեան մէջ, այլ այն գերաւոր մարդուն համար՝ որ մեծ և ծանր պաշտօնի մէջ է և արժանի է իմաստուն քաղաքագետ կոչուելու, այսինքն՝ Կոսիւ Կիլը Վաղը իայի արտաքին գործոց պաշտօնատարը: Ինչ որ կըսէ ասանկ մարդ մը՝ պէտք է որ մոխի ընենք: Կարգացի կըսեմ, մեծ ուրախութեամբ որ Ս. Կիլը յայտնի կը հրատարակէ իր ուրախութիւնը, տեսնալով թէ վերստին հաստատվեցաւ միաբանութիւնը՝ Վաղը իայի ու Լաբրապի ուրիշ տէրութեանց մէջ: Յիշեալ պաշտօնատարին ստեղծեցութեանը մէջ կը կարգացի նաւ հետեւեալ յօդուածը: «Կորին Վ'հափառութիւնը» (գաղղիացեաց թագաւորը) կը յուսայ որ մեծամեծ տէրութեանց միութիւնը բոլոր վէճերուն վրայ, ու

ըլլայ որ խիստ սաստիկ ծովերուն ալ հնար չըլլայ ընկղմելու: Եթե զրկած պատկերը բաղմանտեսակ պողտփորներուն մէջէն հաւնութեամբ ու ընտրութեամբ Կենաց-նաւակին օրինակն է: Լ'ս Կենաց-նաւակին մեծ յատկութիւնը իր թեթեւութիւնն է: և աս յատկութիւնը իր կրկու յատակ ու երկրորդ կողմեր ունենալով կը պատճառի, որոնք բոլորովին գոցված ըլլալով օդը միշտ մէջը կը պահուի, ու հետեւապէս շատ թեթեւ կը ըլլայ նաւակը: Լ'ս նաւակին նստարանները և ուր շինված մեքենան ջուր չի մտնալու անտուկներ են, որոնք իր թեթեւութիւնը կեփեցունեն ու նաւ մեծապէս կուժողունեն նաւակը ալեկոծութեան մէջ: Երբ որ ծայրն ալ միօրինակ շինված է, անանկ որ հարկաւոր եղած ատենը խիստ սաստիկ ալեկոծութեան մէջ ալ դիւրութեամբ ու ապահովութեամբ կրնայ փոխվիլ նաւին ճամբան:

Լ'ս օգտակար նաւակին հնարողը իր ճարտարութեամբ ու ներամտութեամբ համար 1200 լիւր պարգև ընդունեց Բրիտանիայի Վալաւմէնգէն: Երբ ընկերութիւնը 100 կիլոն ընծայ ըրաւ իրեն, ու 2000 լիւր մէկ գիւրաւ՝ որ տէրութեան զանազան կողմերը Կենաց-նաւակներ շինելու յորդորեն մարդիկը՝ անոնց օգնութիւն

ընելով: Երբ որ տարիէն ետեւ Լ'դէքսանդր Ռուսիայի ինքնակալը մեծագին տնտեսանք մասնի մը շնորհեց ան նաւակը հնարողին:

Կառավարողը երբոր քննութիւն կրէր թէ ինչ արժանաւոր վարձքով վարձատրէ հնարողը, շատ երեւելի վկայութիւններ կը գտնուէր աս նաւակին օգտակարութեանը վրայ: Ենթադրուած ստուգվեցաւ թէ Կենաց-նաւակը խորտակված նաւի մը վրայ կը թաւալէ՝ բնաւ երբեք չէր պակսեր անոր մեքենաները ծովեզերքը բերելու: նաւթ թէ շատ անգամ տեսնուած էր ծովեզերքը գալ անանկ ջուրով լեցուն՝ որ երկու կողմէն դուրս կը վազէր ջուրը: Ենթադրուած էր երբոր նաւակը ջուրով լեցուն էր՝ մեքենաները բոլորը մեկ կողմը գացին, որպէս զի փորձեն նային թէ արգեօք հնար է տակը վրայ ընել անիկա: Բայց կարօղ չեղան ուղածնին կատարելու: Եւ Կառավարութեանը թէ նաւակին հնարվելէն ետեւ տասներկու տարւան մէջը միայն մէկ տեղ մը պատահած զանազան նաւաբեկութիւններէն իրեն հարկը հոգիի չափ ազատեւ ծովեզերքը բերել էր Կենաց-նաւակը: Ենթադրուած էր որ ուրիշ նաւակը՝ որուն օրինակը ետքի պատկերին մէջը կը տեսնայ կարգացողը, քաննեթ չհոգիի կենսեք ազատելու գործիք եղաւ մէկ

ատու մը:

Կենաց-նաւակը միշտ նորոգված պատրաստ կը պահուի, ու իր թիւակները կը հատուցվին, իր պահած նաւահանգիստը մտնող նաւերուն ամեն մէկէն փոքրիկ հարկ մը ընդունելով: Երբոր անգործ մնայ՝ ծովեզերքը հովանաւոր տեղ մը կը պահուի, չորս անիւով սայլի մը վրայ լարված: Ենթադրուած էր իսկոյն ան սարսափելի աղաղակ ըլլածին պէս, թէ՛ Կառավարութիւն կայ, նաւակին գլխաւորը իր մարդիկը կը ժողվէ, և ամեն մէկը նաւին մէջը շուտով իրենց տեղը կը բռնէ: Երբոր ամեն իրենց կարգադրութիւնը կը կատարի, երկու կամ ալ էփելի ձիւր կը լծեն սայլին, ու նաւակը ջուրին եզերքը կիջեցունեն: Ենթադրուած էր սայլը կը ծռեն՝ ու նաւակը վերայէն սահելով ապառաժներուն մէջ ջուրը կիջնայ իր բարեացապարտ գործին ձեռնամուխ ըլլալով:

Հ. Պ. Վ:

Եւստատիւրո փոխատու մը:

Պարօն Գ. . . տեսնալով որ իր գործերուն անյաջողութեամբ թշուառութեան մէջ ինկաւ, ու մէկ տեղեկով այրի մնաց, վերջապէս միտքը դրաւ գաղտուկ խոյս տալ իր անհամար պարտատէրներուն ձեռքէն, ու

Թեցին այն դժուարութեանը : Հետեւեալ օրը շատ անգամ ծեծկրեցան Չինացոց հետ , ու երկու կողմէն ալ սաստիկ կրակ ըրին . յետոյ իրիկւան դէմ տիրեցին անգղիացիք Չինացոց բանակին ու ինչ որ կար նէ հոն ջարդ ու բուրդ ըրին : Ընդհակառակը զբոշակը կը տեսնուէր Չինացոց յառաջապահ գունդերուն մէջ . բարձր տեղանքը . ու անասունը ըսկաւ Թշնամին փախչել , ու Թաթարներուն գունդերը՝ բոլորն ալ Վանթոն քաղաքն :

« Մայիսի 27 ին՝ երբոր արշալոյսը ծագեցաւ , ամեն բան պատրաստ էր յիշեալ քաղաքին վրայ յարձըրվելու , ու գրեթէ մէկ ժամ մնացած էր որ աս գործողութիւնը պիտի սկսէր . նոյն ատենը Լ. լիօզ հրամանատարին կողմանէ մէկը հասնելով հրաման բերաւ որ Թշնամութիւնը դադրի . վասն զի Չինացի կառավարիչները հաշտութիւն ընելու համար առաջարկած էին Սեծ Բրիտանիայի լիակատար իշխանութիւն ունեցող պաշտօնատէրին , հետագայ դաշնագրութիւնը ընելով :

1. Կայսերական իրեք գործակալները և բոլոր զօրաց գունդերը , բայց ի գաւառական զօրքերէն , վեց օրվան մէջ Վանթոնէն հեռանան ու վեց միոն հեռու տեղ մը քաղաքին ներսի կողմը :

2. Չինացիք վեց միլիոն թալէն վճարեն Լ. լիօզի տէրութեանը մէկ շարժումն մէջ , մայիսի 15 էն սկսեալ . մէկ միլիոնը նոյն օրը մայիսի 15 ին արեւը մարը չի մտած հատուցանին :

3. Հիմա կու հիմայ Սեծ Բրիտանիայի զօրքերը կենան իրենց առած տեղանքը , առանց պատերազմի պատրաստութիւն տեսնալու թէ մէկ կողմէն և թէ մէկալէն : Թէ որ ամբողջ դաշնագրեալ գումարը չի վճարվի մինչև եօթներորդ օրը՝ այն գումարին վրայ միլիոն մը թալէն առեւի տան , թէ որ մինչև տասներ հինգ օր չի հատուցանեն , ինը միլիոն թալէն պարտական ըլլան վճարելու . թէ որ մինչև 21 օր չի հատուցանեն , անասունը վճարելի գումարը տասներմէկ միլիոն թալէն պիտի ըլլայ : Երբոր ամբողջ գումարը հատուցանելու ըլլան , անգղիական զօրքերը իսկոյն Պօքա ձիւղիկիսէն դուրս ելլան , առնուած բերդերը վերստին Չինացոց տան , բայց աս պայմանաւ որ մինչև բոլոր գործքերը կարգի չի գրին աս երկու ազգէն մէջ , կարող չըլլան Չինացիք յիշեալ բերդերը չենելու :

4. Ինչ որ կորսնցուցած են գրատունները աւարառութեան (Էաղմայի) պատճառով , նմանապէս 1839 ին՝ Պիլլիպինո անունով Սպանիայի նաւուն կորսուելուն համար , վճարվի մէկ շարժումն մէջ :

« Ընդհանրապէս կողմանէ 15 հոգի մեռաւ ու 112 հոգի վիրաւորուեցաւ : Հատ յաւեցան Պլէքքըրը , Լապլետին մահուանը վրայ , նաեւ Վօքս անունով տեղակալին : Օֆիցիալներէն 15 հոգի վիրաւորուած էին :

« Մայիսի 24 ին՝ լիակատար իշխանութիւն ունեցողը յայտարարութիւն մը հրատարակեց , որով կը ծանուցանէ թէ Թաթարի զօրքերը հեռացեր են Վանթոնէն , ու հինգ միլիոն թալէն արդէն վճարած են Չինացիք , ու երաշխաւորութիւն տրուած են վեցերորդ միլիոնը հատուցանելու համար . ուստի անգղիական զօրքերն ալ ետ քաղաքը պատրաստութիւն կը տեսնան ելլել :

« Թէպէտ Չինացիք մեծ վնասներ կրեցին , ու շատ բան զոհելու պատրաստ եղան , այսու ամենայնիւ անսոնկ կերեալ որ այս երկու երկրին մէջ (Չինացիներ և Ընդհանրապէս) դեռ խաղաղութիւնը հաստատ չէ , որովհետեւ մայիսի 29 ին՝ Լիօզ

հրամանատարը Թուրք մը հրատարակեց , ծանուցանելով որ վաճառականի նաւերուն Վանթոնի դէտը մոտեցող շատ վտանգաւոր կը թուի իրեն : Ընտանի կերեալ որ՝ դեռ հրձիգ նաւեր կը պատրաստեն Չինացիք , ու մէկ բերդէ մը վար առած թիւ դանթները վերստին տեղը դրած են : Ե. յա բանը մայիս 15 ի դաշնագրութեանը դէմ ըլլալով՝ կը պարտաւորին Ընդհանրապէս վերստին պատերազմելու : Վոմմոտոր սըր Շէյմս Պրիմըրը կալիւթայէն Մաքսո հասած էր յունիս 6 ին , Վոմմոն շոգենաւով . նոյն օրերը անգղիական նաւահանգիստը կը պատրաստուէր դէպի հիւսիսային կողմը ելլալու : Հասարակաց կարծիքը այն էր թէ Լ. լիօզ քաղաքին վրայ պատերազմելու կերթային :

« Սեզօդիս շոգենաւը՝ որ Գրեկադ մըն է , սըր Ուլիէմ Գարբըրը ծովապետը , և Սըր Փօղընիքըրը փինանկ բերաւ յունիս 15 ին :

« Հնդկաստանու ընկերութեան շոգենաւը Լաւանդա կոչուած , ժայռի մը զայնընելով կորսուեցաւ , բայց նաւաստիները աղատեցան :

« Հինգ միլիոն թալէն արդէն կալիւթա հասած է :

ԱՌՆԻՏՐԱԿԱՆ ԼՈՒՐՆԵՐ

ԶՄԻՌՆԻՒՆ

26 Սեպտեմբեր :

Ե. յա անգամ Լաւոյսայի առեւտրական լուրերը չունինք տալու . որովհետեւ Մաքսիկայի շոգենաւը ուրուած օրէն իրեք օր ետքն ալ չի հասնելով Մալթա Լէօնիտոս ըսված շոգենաւը պարտաւորեցաւ անկէ դալու հոս , առանց բերելու Լաւոյսայի գիւրերը . ու աս պատճառով տեղեւոյս ապրանքը գինելուն ալ գրեթէ փոփոխութիւն մը չեղաւ :

Տորոն : Միշտ կուղի . Պալլերու տպրանքը 250 զուռուշ խանթարը գնոյ առնող կայ . Վարաւ մանինը՝ 240 զուռուշ :

Ղէհրի : Եւր հունձին տպրանքէն եկաւ աս օրերըս . որոնց տէրերը 40 զուռուշ կուգին օխան . բայց գնոյ առնողները 34-35 զուռուշ տրուէր են . կը հաստատուն թէ մէկ մաս լաւ ճէհրի 38 զուռուշի ծախվէր է :

Վիտոր : Չի բանված սեւը՝ 300-310 զուռուշ խանթարը գիւրաւաճառ է . ճերմակը՝ 180 զուռուշ :

Եղան մորթ (սղորի տէրի) : Եպրանք չի կայ . լաւը միշտ գիւրաւաճառ է 5 1/4-5 1/2 զուռուշ օխան :

Ելու մորթ (քէլի տէրի) : Կուղի . 7-7 1/2 զուռուշ հատը գնոյ առնող կայ . բայց հիմրկու հիմայ տպրանք ունեցողները 8 զուռուշէն արկաւ չեն ուզեր տալու :

Թուզ : Վրեթէ մի և նոյն վնձակի մէջ է . 50-90 զուռուշ խանթարը կը ծախվի ըստ տեսակին . Էլեմէն 150 զուռուշ :

Սուսամ : Թէպէտ և նոր հունձը խիստ շատ է կըսեն , բայց և այնպէս 50-52 զուռուշ քիլէն առնող կայ Փոսթապորտոս այսինքն տպրանքը նաւուն մէջը առանդելու պայմանով :

Խաչվէ : Վրեթ տպրանք կայ 600-640 զուռուշ

ըստ տեսակին գիւրաւաճառ է . վարնոյ խաչվէն 570 զուռուշ է :

Շարար : Բաւական տպրանք կայ . լաւ ճերմակը՝ 225-230 զուռուշ է խանթարը . երկրորդ տեսակը՝ 200-210 . Թխաղաղոյնը՝ 180-190 :

Որդան կարմիր (Խրմը) : Թուշ է . 90-100 զուռուշ օխան ըստ տեսակին կը վաճառվի :

Պղպէշ : Բաւական տպրանք կայ . 4 1/2-5 զուռուշ օխան գիւրաւաճառ է :

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄ

Հանգուցեալ Տէր Յովհան Վարժապետին Ոսկի Վար անուն նորապիսի գիրքին որոշեալ գինը՝ 20 զուռուշ է , ու կը գտնուի Խզմիր Սուրբ Սարգիսեան դրպատունը ու Կոստանդնուպօլիս Բէշամալճեան յարգի Վերդ տղային գրատունը , որ է Լամա ալթըն Ղէպէլ տքտար խանը : Յիշեալ չափաբերական աշխատանքները , որ Հայաստանին Ոսկի Վարուն այսինքն՝ անմեղութեան ժամանակին վրայօք գեղեցիկ ու բանաստեղծական ոճով կը խափ , 470 Լրես է ու թըծալ մեծ թերթ աղտը թղթի վրայ . սակէ ի զատ հեղինակին համառօտ վարքն ալ աս գործին սուղըրըրված է : Կը յուսանք որ բոլոր հայազգի ուսումնասէրները , մանաւանդ զմիւսնացիները՝ փափագանք գնոյ առնեն պիտի իրենց հանգուցեալ վարժապետին շնած գիրքէն , որուն ուսումնական երախտքը յիշաւ ի իստ շատ եղաւ քաղաքիս հայազգի բնակիչներուն վրայ :

ԱՐՇԱԼՈՅՍ ԱՐԱՐԱՏԵԱՆ . Ը (Օրագիրը շարաւր անգամ մը կը տրվի :

Տարեկան ստորագրութեան գինը՝ 120 զուռուշ է , կանխիկ . ով որ ուզէ կրնայ ստորագրվել :

Խզմիր՝ օրագրութեան տպրանք :

Պօլիս՝ Խզմիր խանը Խզմիրի Սաւալանեան Վալթ աղային գրատունը :

Պուրա՝ Վապարճեան Սատթեոս ու Վրիգոր աղայից մաղազան :

Եղբարանդիս՝ Եղբարանեան Կարապետ աղային մաղազան :

Յոպպէ (Լաֆա) մեծապատիւ Սուրատ Եղային գրատունը :

Թրեստ՝ Երեւանի Վրիգոր աղային գրատունը :

Լոզըրմ՝ Հակոբ ճանեան աղայ Սարգսին մաղազան :

Ելէն՝ Վարիկեանց Հարո թիւն աղային մաղազան :

Տիարալէքի՝ Պարոն Կամիւնտին մաղազան :

Լաւ՝ Պըլքըլեան աղայ եղբարց մաղազան :

Պաղտատ՝ Ընդհանրապէս առաջին թարգման աղայ Խաչիկին տունը :

Կարեթ՝ Ելանեան Կապարեանց Հակոբ աղային վաճառատունը :

Պոմպա՝ յարգի պարոնաց Եղանուր որդեոց և բնիկրաց վաճառատունը :

Ո՛վ որ ուզէ կրնայ մասնաւոր բան մը տպել տալ Եւրոպայ Եւրասիանին մէջ՝ 40 փարայ հատուցանելով ամեն մէկ տողին համար . թէ որ տրվելու բանը արժանաւոր համարի օրագրութեան վերատեսուչը :

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ ՍՏԵՓԵՆՆՈՒՄ ՊԵՊՈՆԵՆ